

N:r 43.

STOCKHOLM, 22 OKTOBER 1884.

3:e årg.

Prenumerationspris: Helt år 3 kr. 50 öre. Tre fjerdedels år 3 » Halft år 2 » Ett fjerdedels år 1 » 25 öre. Postarvodet är här inberäknadt.	Utgifningstid: hvarje onsdag. Lösnummerpris: 10 öre. Annonspris: 25 öre pr petitråd. Utländska: 30 öre d:o.	Redaktör och ansvarig utgivare: EMIL HAMMARLUND. STOCKHOLM. Tryckt hos <i>Gernandts Boktryckeri-Aktiebolag.</i>	Byrå: Drottninggatan 29 C. Redaktören träffas kl. 4—5 e. m. Postadress: Stockholm. Telefon n:r 6000.	Prenumerationsställen: I landsorten: närmaste postanstalt. I Stockholm: å tidningens byrå, de större tidningskontoren samt de flesta boklädarna.
---	---	--	---	--

INNEHÅLL: Skrifkundervisningens inflytande på kroppshållningen. — För dagen: K. m:s administrativa lagskipning. — Notiser. — Sveriges allmänna folkskollärareförening: Valen. — Folkskoleväsendet i Stockholms län. — I rättsskrifningsfrågan. — Utländt: Danmarks Lærereforening. — Brevlåda. — Lediga tjänster m. m. — Annonser.

Svensk Läraretidning
kostar från 1 oktober till årets slut 1 krona 25 öre (postarvodet inberäknadt). Prenumeration mottages å alla postanstalter i Sverige, Norge, Danmark och Finland.

Äfven från årets början kan fortfarande prenumereras.

Barnens uppfostran försiggår under de äldres ledning; och dessa böra därför ha det klart för sig, att om uppgiften är den att ställa barnen i det rätta förhållandet till deras eget samvete och vänja dem att handla på grund af goda motiv, så motverkas afsigten, om man inskjuter motiv af egen nytta och egen kärlek i deras medvetande och vänjer dem att handla efter dem. Den menliga naturen är ädel nog att kunna lära sig att göra det goda endast därför, att det är godt, om man blott tidigt vänjer barnet att skicka sig rätt endast af det skäl, att det bör så vara, således utan all hänsyn till någon dertill knuten fördel.
Fr. Fr. Giersing.

* * *

Undvik å ena sidan den ögonblickets svaga ingifvelse, som är så vanlig bland mödrar, och hvilken nästan i samma andedrag bannar och förlåter. Fortfar å andra sidan icke otillbörligt länge att visa dig främmande för barnet, på det du ej må vänja det att reda sig din vänskap förutan, och du sålunda förlora ditt inflytande öfver det samma. *Herbert Spencer:*

Skrifkundervisningens inflytande på kroppshållningen.

I den medicinska tidskriften *Hygiea* för innevarande år läses under ofvanstående titel en längre uppsats af professoren i rätts- och statsmedicin vid Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm d:r A. Jäderholm. Då ämnet dels i sig sjelft är af allmänt pedagogiskt intresse, dels nyligen varit föremål för lifliga och långvariga meningsstrider, särskildt i denna tidning, torde en sammanträngd redogörelse för innehållet deraf icke vara ur vägen.

Hvad som först och sist framgår af denna uppsats (hvilken har formen af ett referat öfver nio uppräknade skolhygieniska skrifter, bland dem äfven Baginskys, Goldkuhls samt Berlin och Rembolds ofta åberopade arbeten) är den *skrifhygieniska frågans allvar*. »Meningarna», så börjar prof. Jäderholm sin framställning, »kunna väl knappast sägas vara delade derom, att en felaktig ställning eller hållning vid arbetet i skolan kan ha ett menligt inflytande på de växande unga, som der tillbringa många timmar af dagen.» Och vid slutet tillägger han följande ord: »Mången tycker kanske, att vi här sysselsatt oss med småsaker, och så är det ock, men af små orsaker kunna stundom komma stora verkningar.

Referenten tror icke, att skolan kan göras ansvarig för alla sjukdomar, som utvecklas under skolåldern, sålunda ej heller för alla ryggradskrökningar, men den kan ej heller fritagas från all skuld i detta hänseende, och den torde ha en bestämd skyldighet att i sin inrättning och sina arbetsmetoder undvika, hvad som leder eller inbjuder till en felaktig hållning, hvars möjlighet att, om den upprepas om och om igen, leda till en verklig ryggradskrökning knappast kan betvivlas.»

Efter sådana uttalanden borde man kunna hoppas att vidare slippa höra de vanliga påståendena, att hela skrifhållningsfrågan blott är ett pedanteri och att det ju är absolut likgiltigt, huru man låter barnet sitta, blott man vinner s. k. goda resultat.

Till en början redogör förf. temligen utförligt för den normala skrifhållningen och följer härvid, såsom han s. 4 anmärker, i likhet med Goldkuhl Baginskys skildring, hvilken åter hvilar på Hermann Meyers utredning af den sittande ställningens mekaniska förhållanden. Enligt denna böra bl. a. »sittknöslinien, höftaxeln och bröstorgens tvärdiameter vara parallela sins emellan och med bordsranden; man bör sålunda sitta rätt vänd åt bordet» (s. 4). I vissa land är denna hållning genom lag stadgad; i Würtemberg är, såsom förf. s. 8 upplyser, uttryckligen föreskrifvet, att lärjungen skall sitta rätt vänd åt bordet och hafva bälens tvärxel parallel med bordskanten (Verfdes K. Würtb. Min d. Kirchen-und Schulwesens d. 29/3 1868 § 2).

Efter att hafva behandlat den normala skrifhållningen öfvergår förf. till de *afvikelser* derifrån, som förorsakas 1) af skolbordets konstruktion, 2) af skrifbokens läge och skrifstilens lutning, 3) af den skrifvandes sätt att placera sig vid bordet.

Skolbänken måste, säger han s. 5, af hygienens bedömas från möjligheten att realisera den ofvannämnda normala skrifställningen. Härvid äro i synnerhet två ting att beakta: höjdskillnaden mellan bordskifva och sits (differensen) samt vågräta afståndet mellan bädas inre kanter (distanzen). Den senare måste kunna noga regleras, den förra lämpa sig efter de skrifvandes olika kroppsstorlekar (ss. 5—8).

Utförligast behandlar förf. de *afvikelser*, som framkallas af *skrifbokens läge och stilens lutning* och som blifvit undersökta af

Ellinger, Gross, Merkel, Schubert, Cohn, Dally, Vallin, Thorens, Javal och Weber samt grundligast af württembergarna Berlin och Rembold, vid hvilkas intressanta utredning förf. i synnerhet dröjer.

Enligt dessa forskare bör man vid skrifboks-lägets och stilriktningens bedömande taga hänsyn dels till *den skrifvande armens*, dels till *ögonens* rörelser.

De förra blifva mest obesvärade, om man låter armbågen eller en punkt af underarmen nära armbågen hvilat på bordskanten och vid radens bildande samt vid handens återflyttande till början af ny rad beskriver en cirkelbåge kring detta stöd såsom medelpunkt; underarm, hand och pennspets representera då raden och *skrifraden kordan till nämnda båge* (ss. 14 och 18).

I fråga om ögonens rörelser utgå Berlin och Rembold från den lag för blickbanornas form, som blifvit funnen af Wundt och bekräftad genom Lamanskys under Helmholtz ledning anställda undersökningar. Enligt denna lag kan blicken på grund af ögats naturliga rörelsesätt endast i två riktningar följa en rät linie: antingen parallellt med ögonens förbindelselinie, »basallinien», eller vinkelrätt deremot; i alla andra riktningar blir blickens bana krokig, mest vid 45° lutning mot ögonlinien. Då nu stapeln utvisar stilens hufvudriktning eller utgör sjelfva »grundstreck» deri, så är den skrifvande af naturen benägen att ställa ögonlinien antingen parallellt med staplarna eller ock *vinkelrätt deremot, det senare enligt Berlins och Rembolds inkttagelser i 93 fall af 100* (s. 15—17).

På grund häraf yrka nämnda forskare, jemte fullt symmetrisk hållning för öfrigt (höftlinien, skulderlinien och ögonlinien jemlöpande sins emellan och med bordskanten), för det första, att *skrifraden bör ställas ungefär 35° snedt mot skulderlinien*, på det högra armen måtte kunna röra sig obehindradt, för det andra, att *staplarna böra dragas ungefär 55° snedt mot skrifraden*, på det stilriktningen måtte blifva vinkelrät mot skulderlinien och den dermed parallela ögonlinien (s. 18).

Lägger man åter boken midt framför sig så, att skrifraden blir jemlöpande med skulderlinien — det s. k. upprätta medianläget — och dervid drager staplarna i t. ex. 45° lutning mot skrifraden samt de dermed parallela skulder- och ögonlinierna, så medför detta, enligt Berlin och Rembold, tvänne olägenheter. Den ena är, att ögonlinien vrides 45° åt höger för att blifva vinkelrät mot staplarna; hals, skuldror och bål måste då i mer eller mindre grad deltaga i hufvudets vridning och *parallelismen mellan höftlinie, skulderlinie och ögonlinie går helt och hållet förlorad*. Den andra olägenheten består deri, att högra underarmen vid denna ställning kommer att bilda staplarna på samma sätt, hvar på den rätteligen borde bilda skrifraden; för att få den senare rät och hindra henne från att bära af uppåt till höger måste man beqväma sig till att *oupphörligt flytta armen* (s. 14).

Härmed sammanställer prof. Jäderholm den skrifhållning, som af herrarne Pählman blifvit honom förevisad såsom den rätta. Skrifbokens nedre rand (och med den skrifraden) var parallell med kroppens tvärdiameter; »skrifboksläget relativt till den skrifvande motsvarade sålunda i optiskt hänseende helt och hållet hvad som ofvan kallats det upprätta medianläget» (s. 20). »I denna ställning skulle grundstreck, stapeln, dragas i 45° lutning till skriflinien, d. v. s. om den skrifvande sitter upprätt, såsom han enligt föreskrift skall göra, skall strecket» (stapeln) »dragas i 45° mot basallinien» (ögonlinien). »Om blicken vid skrifningen måste följa med strecket, har den sålunda en diagonal bana att genomlöpa» (s. 20). Och på ett annat ställe heter det ytterligare om samma sak: »Dessutom vill referenten påpeka, att grundstreckets dragning, efter metoden i fråga, i 45° lutning mot basallinien står i strid med hvad Berlin och Rembold på grund af sina undersökningar uppställa såsom den i ögonens rörelselagar grundade fysiologiska lagen för skrifningen» (s. 21).

»Vid detta sätt för streckets bildande», tillägger förf., »kommer sjelfva grundstreck att ligga i riktningen af den båge, som underarm, hand och pennskaft, såsom ett helt, skulle beskrifva kring armbågen såsom fast medelpunkt, en rörelse, som de ofvan refererade författarna vilja tillgodogöra för radens bildande.» (s. 20).

Slutligen kommer förf. till de afvikelser från den normala skrifhållningen, som hvarken härröra af skolbordskonstruktionen eller af skrifboksläget och stilriktningen, utan endast af *det sätt, hvar på den skrifvande behagar placera sig vid bordet*.

»I det föregående har», säger han, »för den normala skrifställningen alltid förutsetts, att den skrifvande sitter vänd rätt åt bordet med bälens tvärdiameter, skulderlinien och sittknölslinien parallela med bordskanten. Hos oss har på sista tiden varit något tal om en skrifmetod, den Pählmanska, enligt hvilken den skrifvande bör sitta snedt vänd åt bordet, med bälens tvärdiameter i en åt venster öppen vinkel med bordkanten. — Referenten har ock haft tillfälle att se herrarne P-n förevisa och förklara deras skrifmetod; den vinkel, som hr P. vid förevisande af ställningen, sådan den borde vara, intog till bordskanten, uppskattades af ref. till ungefär 15—20°» (ss. 19, 20).

Häraf synes för det första (hvad man äfven förut visste), att enligt herrarne P:s anvisningar den högra höften skall stå längre fram än den venstra samt i öfverensstämmelse härmed den högra sidan af bröstet längre fram än den venstra. Men af de upplysningar, professor Jäderholm derutöfver lyckats erhålla, framgår vidare, att detta oakadt den venstra handen skall ligga *lika* långt fram som den högra: »Den venstra hålles — — — så långt fram, att handen med fingerspetsarne kommer att ligga på papperet, midt för den högra» (s. 20). Ja, hvad mera är, den venstra armen skall ligga *längre* fram än den högra: »Högra armbågen skall

hvila på bordet nära kanten, den venstra armen skall vara framskjuten på bordet något längre än den högra för att med venstra handen, ofvanför skrifraden, fasthålla och flytta papperet» (s. 20).*

Af dessa olikheter i båda kroppssidornas placering (höfternas, bröstets, händernas och armarnes) tager förf. blott den första i närmare betraktande. »För en god och tillätlig skrifställning», säger han s. 21, »synes det referenten vara en oafvislig fordran, att bålen är symmetrisk understödd, att den skrifvande sålunda sitter lika på begge sittknölnarna, ty ett osymmetriskt stöd medför väl med nödvändighet en osymmetrisk belastning af ryggraden, och att en osymmetrisk belastning af ryggkotorna är sjelfva kärnpunkten för skoliosens» (ryggkröknings) »utveckling, på hvad sätt än denna asymmetri må vara uppkommen (och den kan uppkomma på mångfaldigt sätt), derom har ref. för sin del icke ringaste tvifvel. En sådan asymmetri i *sittstödet* uppkommer naturligtvis icke vid en sådan åt venster vänd ställning, som här är fråga om, i fall den skrifvande sitter på en stol, som vrides åt venster i samma mån som den skrifvande, men så äro i allmänhet ej» (rättare: så äro aldrig) »våra skolbänkar inrättade. Frågas därför: blir icke *på den med skolbordet fast förbundne bänken* vid en sådan åt venster vänd ställning bålen placerad på en osymmetrisk bas? Kan detta vara hygieniskt riktigt? Referenten har ock hört en af de framstående auktoriteter, som intygat oskadligheten af metoden i fråga» (prof. Heyman?), »säga, att detta hans omdöme gälde metoden sådan den användes i den Pählmanska skrifkursen och icke den samma använd på den vanliga skolbänken.»

För de lärare, som ej så mycket nogare känna »metoden sådan den användes i den Pählmanska skrifkursen», borde förf. kanske tillagt någon upplysning i detta hänseende. Man skulle deraf funnit, att i det Pählmanska skrifinstitutet alla de skrifvande, barn som vuxna, placeras rundt omkring lika höga, alldeles horisontala bord på lösa, lika höga pinnstolar, således med en för alla lika differens, utan någon lutning på bordsskifvan, utan någon viss infallsriktning för ljuset o. s. v. Kort sagdt, man befinner sig der på den skolhygieniska primitivitetens allra lägsta ståndpunkt, hvarifrån våra offentliga skolor nu väl temligen allmänt lyckats bringa sig upp.

Vid det af förf. senast anförda medgifvandet från en af de auktoriteter, hvilka intygat oskadligheten af metoden i fråga, är ännu en omständighet att beakta. Samtidigt med att de gifna vitsorden sålunda i sjelfva sin upprinnelse lida en inskränkning, som åtminstone för våra nuvarande barndomsskolor beröfvar dem all betydelse, tilltaga de under vandringen »genom stater och kärar» icke allenast i mängd, utan äfven i skärpa. För ej länge sedan har

* I verkligheten kommer den att skjuta utom bordsskifvan, hvilket åter leder till venstra skuldrans sänkning och dermed hela bälens böjning.

en provinsialläkare i Jönköping med flere yrkesbröders bifall skriftligen intygat, att den snedvända Pählmanska skrifthållningen vore »fullt lämplig och i alla afseenden att föredraga framför den vanliga, der eleven tvingas att sitta midt för bordet»!

Då agitationen för den osymmetriska hållningen antagit sådana utsträckningar, vore det synnerligen önskvärdt, att prof. Jäderholms uppsats kunde förmå vår aktade läkarekår att något allmänare taga den skrifthygieniska frågan under allvarligt öfvervägande. Stark i sak, men mild och hänsynsfull i form, är den dertill i hög grad egnad.

Fridtjw Berg.

FÖR DAGEN.

K. m:ts administrativa lagskipning.

Det i denna tidning ofta omnämnda förslaget till klockare i Storkyrkoförsamlingen härstädes har nu blifvit stadfäst af k. m:t. Som bekant hade vice pastorn å förslaget första rum uppfört en person, som enligt ännu gällande, tydlig lag ej är kompetent att söka klockarebefattning och som ej heller hos k. m:t utverkat sig dispens att söka dylik befattning. Å tredje förslagsrummet uppfördes en person, som hade lägre betyg än flere af medsökandena och som aldrig bestridt klockaregöromål, under det att sökande, som kunde förete utmärkta vitsord om långvarig tjänst som klockare, blefvo förbigångna.

Att Stockholms stads konsistorium, hos hvilket fem af sökandena hvar för sig begärde ändring i det upprättade förslaget, ej fäste afseende vid besvären var mindre att förvåna sig öfver. Deremot väntade man, att k. m:t skulle låta sig angeläget vara att vid ärendets behandling uteslutande fästa afseende vid upprätthållandet af ännu gällande lag.

Någon motivering för k. m:ts utslag finnes ej. Utslaget, gifvet den 3 d:s, lyder i all sin enkelhet sålunda:

»K. m:t har låtit handlingarna i detta mål sig föredragas och finner icke skäl att i konsistorii utslag göra ändring.»

(Såsom vi på sin tid omtalade saknas äfven i konsistorii utslag all motivering.)

Det nu af k. m:t gifna utslaget är märkligt, enär derigenom gifvits prejudikat derpå,

att kyrkolagens bestämmelse i 24 kap. 31 §, att klockare skall vara boklärd, blott innefattar, att klockare skall hafva genomgått folkskola eller dermed likställd undervisningsanstalt;

att den i samma paragraf uppställda fordran, att klockaren skall kunna *sjunga*, »så att han deruti kan undervisa församlingens ungdom», ej längre är nödvändig för den, som söker klockaretjänst*;

att slutligen pastor vid klockareförslags upprättande ej behöfver — såsom dock i k. resolutionen af den 20 november

1786 bestämmes — föreslå församlingen »tre de mest tjenlige och i alla afseenden skickligaste», utan eger han i främsta rummet uppföra de personer, han själf känner, och dernäst dem, som förskaffat sig intyg af för honom kände män*, men behöfver han icke fästa afseende vid de betyg, sökandena i öfrigt förete.

Vore det icke lämpligt att nu omordade lagbestämmelser upphäfdes, då de i alla fall ej längre anses böra efterlevas?

Svensk Läraretidning står numera i telefonförbindelse med öfriga abonnenter i Stockholms allmänna telefonaktiebolag. Vårt telefonnummer är

6000.

Komitén för granskning af folkskolans läroböcker är kallad att sammanträda i Stockholm den 19 instudande november. Detta komiténs första sammanträde torde blott komma att räcka några dagar.

Afsatt folkskollärarinna. Lärarinnan vid Sandbrinks skola i Björnlunda församling har af skolrådet blifvit afsatt på grund af »ovis och hård behandling af skolbarnen». Strängnäs domkapitel har fastställt afsättningen. Besvär komma att anföras hos k. m:t, enär den föregifna hårda behandlingen ej på något sätt blifvit styrkt.

Vårt lands förnämsta folkskolebyggnad är utan tvifvel det nya skolhus, som uppförts inom Ladugårdslands församling härstädes och som invigdes sistlidne lördag**.

Skolhuset är beläget i hörnet af Linné- och Skepparegatorna. Dess längd åt Linnégatan är 161 fot och åt Skepparegatan 136 $\frac{1}{2}$ fot. Höjden är 57 och bredden 40 fot. Tomten har kostat 95,000 kronor och sjelfva byggnaden 148,500 kr., hvartill kommer omkring 18,000 kr. för värmelednings- och ventilationsapparaten (anordnad af professor Cederblom). Huset, uppfördt efter det s. k. korridorsystemet, innehåller 21 lärosalar, vidare samlingssal, gymnastiksal, 2 slöjdsalar, expeditiönsrum, bostad åt förste läraren (4 rum med kök och tambur) samt åt vaktmästaren. Det är afsedt att rymma omkring 800 barn. Inredning, ventilation, värmeledning m. m. äro af förträfflig beskaffenhet.

Att beklaga är blott, att gymnastiksalen är temligen liten, äfvensom att det väl knappa gårdsutrymmet ej lämpligen medgifvit uppförande af rastskjul. Meningen lär dock vara att genom inköp af en närgränsande tomt få större lekplats, hvari-

* I denna ordning hafva, enligt vice pastorns egen förklaring, sökandena uppförts på klockareförslaget i Storkyrkoförsamlingen.

** Det folkskolehus, som nu är under uppförande i Adolf Fredriks församling härstädes, torde dock komma att täfla med detta såväl med hänsyn till storlek som inredning.

genom sist anmärkta olägenhet kan afhjelpas.

Vid invigningen sistlidne lördag sjöng under anförande af sångläraren M. Lindeberg en inom härvarande folkskollärarekår bildad kör dels »Bön» af N. Gade, dels »Guds lof i naturen» af Beethoven. Invigningstalet hölls af kyrkoherden E. J. Östrand. Bland de närvarande märktes ecklesiastikministern Hammarskjöld, f. statsrådet Carlson, kanslirådet Bruhn, öfverståthållaren, pastor primarius m. fl.

Svenska folkskollärares utsigter i Amerika. De i denna tidning förut meddelade uppgifterna rörande denna sak bekräftas äfven af den i Chicago utkommande svensk-amerikanska tidningen »Svenska Tribunen», hvilken i sitt nummer för den 24 sistlidne september bland annat yttrar följande:

Esomoftast hafva vi mottagit bref från i Sverige bosatte folkskollärare med förfrågningar om, hvad Amerika för dem erbjuder. På de senaste sex månaderna ha till Svenska Tribunen ingått minst dubbelt så många skrivelser af detta slag, alla innehållande klagande beskrifningar öfver folkskollärares läge i ekonomiskt hänseende jemte den uttryckta önskan och hoppet, att de genom utvandring till denna del af världen skola kunna förbättra sina omständigheter och blifva något annat än »det oblidla ödets kastbollar», såsom en af desse brefskrivare uttrycker sig.

Det smärta oss att icke kunna gifva dessa personer någon uppmuntran till utvandring. Folkskolläraren har det viktigaste kallet af alla och borde alltså kunna känna sig trygg — allestädes i den del af världen, hvarest man ifrar för odling och upplysning åtminstone. Det gör man visserligen i Amerika, och vore desse svenske pedagoger i stånd att vid ankomsten hit taga hand om en engelsk skola, skulle vi icke tveka att bedja dem komma. Men meningen med deras förfrågningar är att få veta, hvad vår lilla svenska värld »här ute» eger att bjuda dem på. De hade hört, att svenskarne i Amerika börja blifva talrika, och att de här vidmakthålla åtskilliga ej oansenliga svenska institutioner, såsom prestskolor, församlingar, tidningar och föreningar. De tro derför möjligtvis också, att vi hafva något större och vidt utgrenadt svenskt skolsystem. Så är ej händelsen. Med undantag af de teologiska läroverken och församlingarnas småbarnsskolor fins här i detta hänseende ingenting, som kan hitlocka så utbildade skollärare, som de ifrågakommande äro. Såsom undervisare på svenska blefve deras ställning här vida sämre, än den de nu innehafva, och utsigterna för framtiden rakt inga, enär vår nationalitet härstädes mer och mer uppgår i den amerikanska.

Dödsfall. Föreståndarinnan för den framstående läroanstalten »Kjellbergsska flickskolan» i Göteborg, fröken *Therese Kamph*, afled derstädes i söndags, 47 $\frac{1}{2}$ år gammal, efter en längre tids sjuklighet. Hon var mycket framstående i sitt kall. Hon tillträdde befattningen för ett tiotal år sedan, efter att förut hafva innehaft en lärarinnebefattning vid en af Stockholms förnämsta flickskolor.

— Folkskolläraren Henrik Månzén i Mogata i närheten af Söderköping — ordförande i Hammarkinds folkskollärareförening — afled sistlidne fredag. M., som vid sin död blott var 42 år gammal, ansågs för en nitisk och duglig folkskollärare. Han var dessutom använd som kommunal-

* Den i första rummet uppförde har endast genomgått den s. k. Kraftiska skolan, och hans skolbetyg visar, att han saknar sångförmåga.